

Regionala utvecklingsnämnden

2026-09-15

Diarienummer

RUN 359-2026

Er referens
KN2026/01343

Klimat- och näringslivsdepartementet

Remissvar över - Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner SOU 2026:32

Sammanfattning

Region Västerbottens tackar för möjligheten att yttra oss om remissen. Region Västerbotten välkomnar att staten tar ett större ansvar för att stärka kommunernas förutsättningar att möjliggöra företagsetableringar och företagsexpansioner.

Sveriges möjligheter att leda industrins omställning, uppfylla klimatåtaganden och stärka svensk och europeisk konkurrenskraft kräver ett strategiskt arbete av nyetableringar och expansioner utifrån regional och lokal tillgång på kompetens, energi, mark och infrastruktur. Den avgörande faktorn för om denna potential kan realiseras är kapaciteten hos de kommunala och regionala mottagningsstrukturerna.

Många av våra kommuner tar redan idag ett betydande ansvar för nationella intressen. Norra Sverige bidrar i hög grad till landets energiomställning genom vattenkraft, vindkraft, skogsbruk, mineraler och annan resursbaserad produktion. Kommunerna förväntas möjliggöra dessa investeringar och hantera de konsekvenser de medför för lokalsamhällen, markanvändning och infrastruktur. Mot denna bakgrund är det viktigt att staten även säkerställer att mindre och medelstora kommuner ges likvärdiga förutsättningar att utveckla näringslivet och ta emot företagsetableringar.

Region Västerbotten anser att delbetänkandets förslag utgör en sammanhängande helhet där enskilda punktinsatser inte är tillräckliga för att lösa de komplexa utmaningar som storskaliga industrietableringar medför. För att uppnå en reell och varaktig effekt krävs att en majoritet av utredningens förslag genomförs.

Om staten enbart genomför selektiva delar riskerar kvarstående flaskhalsar inom exempelvis bostadsförsörjning, infrastruktur eller kompetensförsörjning att neutralisera de positiva effekterna av övriga insatser. Ett heltäckande genomförande är därför avgörande för att skapa den långsiktiga förutsägbarhet och riskavlastning som kommuner behöver för att fullt ut kunna ta tillvara omställningens potential.

Region Västerbotten ställer sig bakom förslagen i delbetänkandet med följande synpunkter.

Regionala utvecklingsnämnden

2026-09-15

Diarienummer

RUN 359-2026

Er referens
KN2026/01343**En permanent statlig funktion för att ge stöd och råd**

Region Västerbotten tillstyrker förslaget om en statlig rådgivningsfunktion med följande synpunkter. Allmän rådgivning i form av enbart en passiv kunskapsbank riskerar bli otillräckligt. Business Sweden har en central roll i detta arbete, men organisationen uppvisar en låg fysisk och operativ närvaro i de regionerna där enorma investeringar görs varav de flesta väldigt strategiska för svensk och europeisk konkurrenskraft. Den nya rådgivningsfunktionen måste därför säkerställa en stark lokal och regional förankring i tätt samarbete med Tillväxtverket och det regionala investeringsfrämjandet.

Rådgivningen får inte vara generellt reaktiv, utan bör även aktivt selektera och identifiera de kommuner som faktiskt har kapacitet och förutsättningar att ta emot strategiskt viktiga etableringar. Ett omfattande lokalt förberedande plan- och markarbete krävs i många fall långt innan ett etableringsbeslut tas, vilket gör att berörda kommunala och regionala aktörer måste engageras systematiskt från början.

För att stärka hela kedjan krävs samtidigt att staten genomför förslagen från SOU 2019:21 om en permanent statlig basfinansiering till det regionala investeringsfrämjandet, vilket skapar långsiktighet och minskar beroendet av tillfälliga projektmedel.

Med Sveriges ambition om att utveckla gruv- och mineralutvinningen så bör särskild hänsyn tas till dess strategiska betydelse och att dessa etableringar ofta sker eller i stor utsträckning påverkar mindre kommuner i gles geografi med en begränsad kapacitet.

En incitamentspeng i form av ett riktat statsbidrag som ska bidra till att finansiera åtgärder som kommuner kan behöva vidta

Region Västerbotten tillstyrker förslaget om ekonomisk riskavlastning och incitamentspeng med följande synpunkter. Den föreslagna ramen på 200–250 miljoner kronor är alldeles för liten. Att bygga upp kommunal kapacitet tar tid och satsningen måste vara långsiktig. Incitamentspengen måste sättas in tidigt i processen och bör knytas direkt till Business Sweden och Tillväxtverkets insatser.

Strategiskt viktig industrimark behöver identifieras tidigt och kombineras med statlig rådgivning långt innan ett slutgiltigt etableringsbeslut. Vidare bör statsbidraget kunna sökas retroaktivt av kommuner som redan har tagit stora ekonomiska risker och genomfört investeringar för pågående eller nyligen aviserade etableringar och expansioner.

Det är viktigt med en tilltagen ekonomisk ram för att inte skapa en konkurrens mellan kommuner. En osäkerhet kring finansiering kan göra att kommuner tvekar att säga ja. Region Västerbotten avser att medelstillelningen till för incitamentpengen bör höjas avsevärt.

Infrastruktur

Region Västerbotten tillstyrker förslaget om tillväxtpott men införandet av en tillväxtpott inom den nationella planen får dock inte avgränsas strikt till statlig infrastruktur, utan måste även kunna nyttjas för anslutande och bärande kommunala vägar och anläggningar som krävs för projektet.

Regionala utvecklingsnämnden

2026-09-15

Diarienummer

RUN 359-2026

Er referens
KN2026/01343

Region Västerbotten vill understryka att de regionala kollektivtrafikmyndigheterna och regionerna måste utgöra en part i dialogen kring pottens prioriteringar och användning.

En funktionell analysregion (FA-region)

Gällande geografisk avgränsning och utredningens användning av funktionella analysregioner (FA-regioner) som grund för exempelvis räntebidrag och bostadsbehovsbedömningen, är detta begrepp olyckligt valt. FA-regioner utgör en statistisk indelning baserad på historiska pendlingsmönster som fungerar mycket dåligt i norra Sveriges geografi med en polycentrisk och gles geografi. Erfarenheterna från stora etableringar i övre Norrland visar tydligt att eftersläpande statistik inte utgör ett bra underlag för planering inför eller under pågående samhällsomvandling.

De nationella verktygen bör utgå från en framtida funktionell region snarare än låsas vid historiska pendlingsmönster eller administrativa kommungränser. Genom att avgränsa regionen till området inom cirka 90 minuters pendlingsavstånd från etableringen fångas den samlade effekten av en stor investeringsvolym, följdinvesteringar och flera samtidiga etableringar upp, och stödet når även mindre kommuner utanför storstadsregionerna och de medelstora städerna.

Ett sådant tillvägagångssätt fångar upp effekterna i hela det område som påverkas av en stor samlad investeringsvolym, omfattande följdinvesteringar eller de sammantagna effekterna av flera samtidiga etableringar.

Det kan vara viktigt med avvägningen av statliga insatser i närliggande kommuner, så att det statliga stödet inte utformas så att det skapar osäkerhet för etableringskommunens egen befolkningstillväxt. Det krävs en noggrann balans mellan att den regionala arbetsmarknaden ska klara att kompetensförsörja etableringen och att etableringskommunen faktiskt ges förutsättningar att nå sitt eget befolkningsmål för att kunna räkna hem sina omfattande investeringskostnader.

Hyresförlustgaranti

Region Västerbotten tillstyrker utredningens förslag om hyresförlustgaranti, men understryker att verktyget måste inkludera den faktiska verkligheten i de regioner där industriomställningen redan pågår.

Den måste även omfattas retroaktivt av redan genomförda samt påbörjade bostadsprojekt som har tillkommit i direkt anslutning till de pågående etableringarna. Kommuner och bostadsbolag som har tagit ett stort ekonomiskt ansvar och snabbt drivit igenom bostadsbyggande i ett tidigt skede av etableringsfasen bär i dagsläget hela den finansiella exponeringen.

Räntebidrag till privatpersoner som bosätter sig i nya småhus

Region Västerbotten tillstyrker förslaget om räntebidrag till privatpersoner som bosätter sig i nya småhus, men anser att uppdraget att bedöma bostadsbehovet bör ges till Tillväxtverket. Att ge bedömningsansvaret till Tillväxtverket skapar en enhetlig och likvärdig nationell bedömningsgrund för bostadsbehovet i såväl etableringskommunen som dess närliggande kommuner.

Regionala utvecklingsnämnden

2026-09-15

Diarienummer

RUN 359-2026

Er referens
KN2026/01343

Bakgrunden till denna ståndpunkt är att bostadsförsörjning vid stora etableringar i grunden utgör en kompetensförsörjningsfråga, där arbetsmarknadens funktionssätt och faktiska pendlingsmönster måste analyseras innan beslut om var bostadsbehov uppstår tas för den aktuella arbetsmarknadsregionen.

Tillväxtverket leder redan ett nationellt nätverk med analytiker och strateger i kompetensförsörjningsfrågor och förvaltar EU-medel för stöd till små och medelstora företag. Att samla detta ansvar hos Tillväxtverket skapar en tydlig synergi och en bättre strategisk helhet.

Ett sådant sammanhållet nationellt uppdrag hos Tillväxtverket möjliggör även ett bättre systematiskt lärande över hela landet och en långsiktig uppföljning av hur beslut fattas, hur lokala och regionala arbetsmarknader utvecklas samt huruvida de statliga insatserna uppnår avsedd effekt.

Kompetensförsörjning

Region Västerbotten tillstyrker förslagen inom kompetensförsörjningsområdet men ger följande synpunkter. Myndigheten för yrkeshögskolan bör ges ett långsiktigt uppdrag för att säkra stabila utbildningsstrukturer över hela etablerings- och uppskalningsfasen. Dagens modell gör att etableringskommunerna konkurrerar med alla andra ansökningar och att kommunala och regionala aktörer inte kan lägga en strategisk plan för kompetensförsörjningen av den stora etableringen. Det skapar en osäkerhet och ryckighet som kan påverka investerare såväl som kommunens möjlighet att säga ja till etableringen.

Nedskrivning av studieskulder

Region Västerbotten anser att förslaget om nedskrivning av studieskulder bör införas utan koppling till rådande arbetslöshetssiffror. Att villkora åtgärden mot höga arbetslöshetstal motverkar syftet i regioner med låg lokal arbetslöshet men ett extremt kompetensbehov till följd av nya företagsetableringar och expansioner.

För att verktyget ska få reell effekt på regionens attraktionskraft måste det kunna aktiveras tidigt vid en etablering eller expansion. Bedömningsgrunden bör därför utgå från etableringens planerade och förväntade påverkan på arbetsmarknaden. Detta gör det möjligt att proaktivt locka nödvändig arbetskraft i ett tidigt skede av etableringsprocessen, långt innan den faktiska bristsituationen snabbt uppstår på den lokala och regionala arbetsmarknaden.

Bohagstransport, flyttbidrag,

Region Västerbotten tillstyrker att en ny utformning av flyttbidrag och bohagstransport utreds. För att stödet ska fungera som ett verksamt verktyg för kompetensförsörjningen krävs dock att ersättningsnivån höjs, samt att målgruppen inte snävas in till att enbart omfatta personer som varit utan arbete under en längre tid. Om stödet begränsas på detta sätt riskerar det att bli verkningslöst för arbetsgivare, särskilt i jämförelse med de möjligheter som erbjuds via Eures Targeted Mobility Scheme.

Därtill anser Region Västerbotten att utredningen bör analysera huruvida stödet med störst effekt riktas direkt till individen eller till de företag som har ett behov av arbetskraft som inte står att finna inom den

Regionala utvecklingsnämnden

2026-09-15

Diarienummer

RUN 359-2026

Er referens
KN2026/01343

egna arbetsmarknadsregionen. Frågeställningen är om fokus ska vara på individen och arbetslösheten eller kompetensförsörjning av etableringen eller företagsexpansionen.

Internationell arbetskraft

Region Västerbotten anser att staten aktivt bör driva frågan om svenskt deltagande i EU-initiativ som stärker den gränsöverskridande rörligheten. Ett anslutande till EU Talent Pool skulle ge svenska etablerings- och tillväxtkommuner samt berörda företag en direkt plattform för att underlätta rekrytering av tredjelandsmedborgare inom bristyrken. Genom att koppla samman de nationella stödsystemen med EU-mekanismer skapas en avsevärt starkare och mer sömlös struktur för att möta det omfattande kompetensbehov som följer av storskaliga industrietableringar och expansioner.

Lönekravet vid arbetskraftsinvandring utgör i sin nuvarande utformning ett direkt hinder för kompetensförsörjningen vid strategiska industrietableringar och expansioner. Att tillämpa generella, höjda lönegolv utan hänsyn till Sveriges internationella konkurrenskraft, det pågående etableringsarbetet eller regionala arbetsmarknadsförutsättningar slår hårt mot investeringar som är helt beroende av internationell arbetskraft. Detta gäller såväl för direkt industrikompetens som för den kringliggande service, välfärd och infrastruktur som krävs för att lokalsamhället ska fungera.

Region Västerbotten anser att regelverket kring lönekrav måste anpassas för att inte bromsa tillgången på kritisk kompetens. När en etableringskommun och dess funktionella region ställs inför kravet att omedelbart skala upp samhällsservicen behövs regelverk som underlättar snarare än försvårar rekryteringen av den arbetskraft som är helt avgörande för att upprätthålla takten i den gröna omställningen.

Kommuner utan vuxenutbildning/lärcentrum

Region Västerbotten anser att delbetänkandet har en markant brist i utredningen av konkreta förslag kopplade till de statligt förfogade instrumenten, såsom arbetsmarknadsutbildningar och den nationella yrkesutbildningen (NY). Att utredningen i huvudsak avgränsar sina utbildningspolitiska verktyg till den kommunala vuxenutbildningen innebär att staten inte tittat utifrån ett systemperspektiv och hur det påverkar etableringskommunen. Detta slår hårt mot mindre kommuner och glesbygdsstrukturer där det kommunala utbildningsuppdraget redan är starkt ansträngt. När utredningen inte aktiverar de statliga utbildningsformerna läggs hela bördan på det kommunala yrkesvux.

Sammantaget innebär utredningens snäva fokus på kommunalt yrkesvux att de statliga utbildningsverktygen blir oanvända resurser i etableringsarbetet. Staten bör ta ett samlat grepp genom att rikta sina egna arbetsmarknadsutbildningar och den nationella yrkesutbildningen direkt mot de funktionella regioner som genomgår storskaliga industriexpansioner och etableringar.

Definition av stor etablering

Beroende på vilket verktyg som avses definierar utredningen "stor" etablering på tre skilda sätt, och två av dessa tre är fasta och nationella och inte relativ till den mottagande kommunens egen storlek.

Regionala utvecklingsnämnden

2026-09-15

Diarienummer

RUN 359-2026

Er referens
KN2026/01343

I Accelerationskontorets nationella kartläggning av pågående och planerade företagsetableringar och expansioner av vikt för den gröna omställningen, sattes en ekonomisk minimigräns på 100 miljoner kronor per projekt. Investeringar under gränsen ansågs tillräckligt stora.

När utredningen diskuterar den föreslagna statliga rådgivningsfunktionen och i vilka fall aktivt stöd ska erbjudas enskilda kommuner refereras till Business Swedens definition av High Potential Investments: normalt minst 1 miljard kronor i investeringsbelopp och minst 500 arbetstillfällen.

En miljard kronor och 500 arbetstillfällen är en orimlig ingångsnivå för en liten kommun, trots att en betydligt mindre investering lokalt kan ha motsvarande strategiska betydelse och kräva motsvarande aktivt statligt stöd redan i förberedelsefasen.

En etablering som skapar 500 arbetstillfällen motsvarar för många Region 10-kommuner omkring 30 procent av den arbetsföra befolkningen. För att uppnå samma relativa effekt i Stockholms stad skulle det krävas cirka 190 000 nya arbetstillfällen. Detta illustrerar tydligt att fasta nationella tröskelvärden riskerar att systematiskt underskatta etablerings betydelse i glesbefolkade kommuner.

100 miljoner kronor kan vara en försumbar investering i en storstadskommun, men flera gånger större än en hel inlandskommuns egen investeringsbudget. Etableringar i alla Region 10 kommuner (Sorsele, Dorotea, Åsele, Malå, Norsjö, Vilhelmina, Lycksele, Arvidsjaur, Arjeplog och Storuman) riskerar därför att aldrig registreras som "stora", eller registreras men konkurrera om stöd på fel villkor. En investering som på nationell nivå kan framstå som begränsad kan således vara samhällsomvandlande i en inlandskommun.

Utredningens egen enkät visar att ekonomisk risk vägde betydligt tyngre för små kommuner (cirka 28 procent av kommuner med upp till 10 000 invånare) än för stora (cirka 8 procent bland kommuner med över 50 000 invånare). Ändå kopplas varken tröskelvärdena, klassificeringen som etablerings- och omställningskommun eller prioriteringen av statsbidraget till relationen mellan investeringens storlek och kommunens skattebas, soliditet eller befolkning.

Det är endast i förslaget till förordning om statsbidrag ("incitamentspengen") öppnas för en relativ tolkning, men den ges uttryckligen en andrahandsställning. Tillväxtverket ska i första hand prioritera etableringar som är stora vid en nationell jämförelse, och först i andra hand sådana som är stora för den enskilda kommunen.

När incitamentspengen söks i konkurrens med andra så finns risken att medlen inte räcker till alla ska nationellt stora etableringar gå före sådana som är stora för mottagarkommunen. En investering som blir den största i en liten kommuns historia riskerar att ställas bakom en etablering i en större kommun, trots att den lilla kommunen bär en proportionellt mycket större ekonomisk risk.

En sådan schablonartad utgångspunkt tar inte hänsyn till den faktiska påverkan på lokalsamhället eller den funktionella regionen, bestående av en eller flera kommuner. Om regelverket enbart utgår från fasta nationella volymkrav exkluderas mindre kommuner från de riktade statliga verktygen, oaktat investeringens lokala påverkan eller dess totala omfattning över kommungränserna.

Region Västerbotten anser att definitionen av vad som utgör en stor etablering eller expansion måste vara relativ och anpassas i proportion till den mottagande strukturen, det gäller samtliga verktyg som föreslås i utredningen. Kriterierna bör vägas direkt mot befolkningstäthet och ekonomisk bärkraft i den berörda

Regionala utvecklingsnämnden

2026-09-15

RUN 359-2026

Diarienummer

Er referens
KN2026/01343

regionen kring etableringen, så att tröskelvärdena inte ställs orimligt högt för mindre kommuner. En sådan differentiering säkerställer att även strategiskt avgörande industriprojekt och expansioner i glesbefolkade områden kvalificerar sig för det statliga stödsystemet.

Beslut i detta ärende har fattats av Regionala utvecklingsnämnden den 1 oktober 2026 § xx.
Simon Marklund, samordnare Näringsliv och samhällsbyggnad, har varit föredragande.

NN (X)
Ordförande Regionala utvecklingsnämnden